

ชื่อเรื่อง รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบพอเพียงใน

อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : กรณีศึกษาหมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์

ชื่อผู้แต่ง นิวัฒน์ ศรีบุญนาค

ปี พ.ศ. 2554

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบพอเพียงในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง : กรณีศึกษาบ้านคาบเหนือ ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบพอเพียง 2) เพื่อหากรอบเกณฑ์ตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบพอเพียง และ 3) เพื่อหารูปแบบเนื้อหากระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการจัดการหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาที่ประชาชนเป็นผู้วิจัยชุมชนของตนเอง (PR&D) ผลจากการดำเนินการวิจัย พบว่าบริบทชุมชนและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนบ้านคาบเหนือ ในอดีตบ้านคาบเหนือเป็นเส้นทางผ่านเข้าสู่ประเทศกัมพูชา สภาพหมู่บ้านมีแหล่งน้ำใหญ่เกิดจากเทือกเขาตงรัก คือ ห้วยอำปิล ห้วยระหารคนในชุมชนยึดมั่นในพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี มีการนำทุนทางปัญญา ทุนทางสังคมมาพัฒนาชุมชนคนในชุมชนมีจิตสำนึกรวมพลังปกป้องสิทธิอย่างเป็นเอกภาพ มีพระสงฆ์ขัดเกลาสติปัญญา มีวิธีการรักษาและใช้ทรัพยากรน้ำสร้างฐานเศรษฐกิจมีการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้โดยมีกลุ่มออมทรัพย์เป็นเครื่องชี้วัด ผู้นำมีคุณธรรมสืบทอดรูปแบบการปกครองให้เยาวชนด้วยคำสอน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนคาบเหนือมี 52 ปัจจัย ชุมชนสืบเนื่อง เมืองปากเซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี 53 ปัจจัย นำมาเติมเต็มโครงการชุมชนคาบเหนือ 6 ปัจจัย ผลการหากรอบ เกณฑ์ ตัวชี้วัด ได้กรอบ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนบ้านคาบเหนือให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีแบบพอเพียง ได้ เกณฑ์ 5 ด้าน เพื่อยกร่างแผนแม่บทชุมชน คือ ด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อมและสุขภาวะและ ด้านการปกครอง ได้แผนแม่บทชุมชน 24 แผน คุณค่าที่ได้ จากการนำแผนแม่บทชุมชน คือ ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ค้นพบเอง ภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมค้นพบ “ทุน” และศักยภาพที่แท้จริงของตนเองเกิดวงจรชีวิตใหม่ในชุมชน มีการจัดการชีวิตตนเองเป็นระบบ ตัดสินใจได้เอง เกิดระบบเศรษฐกิจที่สร้างหลักประกันชีวิตที่มั่นคง มีระบบสวัสดิการให้คนในชุมชน ผลการหาตัวชี้วัดได้ 44 ตัวชี้วัด ทำโครงการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ 39 โครงการ ผลการขับเคลื่อนโครงการด้านสังคมและวัฒนธรรมชุมชน ชุมชนใช้วัฒนธรรมเดิมเสริมสร้างพลังต่อสู้กับกระแสความทันสมัยที่เข้าสู่ชุมชน ดำเนินงานได้ผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้โดยการรวมกลุ่มออมทรัพย์ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งมีพลังต่อรองกับระบบสถาบันการเงินได้ มีการเรียนรู้การบริหารจัดการรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ผลกำไรจากการออมทรัพย์เกิดเป็นผลผลิตตอบแทนสังคม ชุมชนมีศักยภาพพัฒนาเศรษฐกิจฐานการเงินที่ได้รับจากการวางแผนที่ดีและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมได้อย่างสมดุลมีการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ชุมชนนำภูมิปัญญาวัฒนธรรมความเชื่อมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งแวดล้อมและสุขภาวะ มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ในการผลิตข้าวไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพด้านการปกครอง ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ บริหารจัดการแก้ปัญหาในชุมชนได้ สามารถรับโครงการจากหน่วยงานอื่น

ที่เข้าสู่ชุมชนจนเกิดการพัฒนายั่งยืนและ เข้มแข็ง ผลการหารูปแบบเนื้อหา กระบวนการ ได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่ง ชุมชนใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาจิตสำนึก เพื่อหาข้อมูล ทำยุทธศาสตร์ ทำแผนพัฒนาตนเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการชีวิต จัดหาทรัพยากร จัดระบบเศรษฐกิจสังคมของชุมชน มีคณะกรรมการที่คัดเลือกจากคนในชุมชนมีสถานที่ให้คนในชุมชนประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกัน มีคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนจากคนในชุมชน มียุทธศาสตร์กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนเป็นผู้วิจัยเอง (PR&D) ค้นหาคุณค่าจากภูมิปัญญาดั้งเดิม มาบูรณาการแบบองค์รวมเชื่อมโยงกับฐานการเรียนรู้ การวางแผน การดำเนินการ ใช้พลังทางสังคมขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในรูปของเครือข่าย นำมาประยุกต์ใหม่ตามบริบทของท้องถิ่น เน้นการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีเนื้อหาของกระบวนการเรียนรู้การจัดการตามบริบทของชุมชนคาบเหนือ เนื้อหาเป็นแบบองค์รวมบูรณาการพัฒนาทุนท้องถิ่นทุกด้าน มีกระบวนการดำเนินการร่วมกันระหว่างคนนอก (ผู้วิจัยและทีม) และชุมชน ใช้ระเบียบวิธีวิจัย “ประชาธิปไตยและพัฒนา” (PR&D) ที่ประชาชนเป็นผู้วิจัย โดยประชาชนเพื่อประชาชน กระบวนการดำเนินการมี 11 ขั้นตอน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมีหลักการ หลักคิด แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจ มีการร่วมวางแผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท เรียนรู้ชุมชน เข้มแข็งตัวอย่าง มีกระบวนการช่วยให้ชุมชนแก้ไขปัญหาตนเองได้ กระบวนการมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนพบกับความพอเพียงเกิดความเข้มแข็ง ได้ที่มหาวิทยาลัยกระบวนการทำให้แผนแม่บทชุมชนขับเคลื่อนตามเป้าหมาย และประสบผลสำเร็จในระดับปัจเจก ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ได้รูปแบบ เนื้อหา กระบวนการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนคาบเหนือ ผลจากกระบวนการวิจัยทำให้ได้ปรัชญาแนวคิด “การพึ่งตนเองได้ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างพอเพียงและเข้มแข็ง” และได้ยุทธศาสตร์ คือ “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต้องให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมวิจัย โดยใช้กลยุทธ์พัฒนาชุมชนแบบองค์รวม ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนคาบเหนือ และเป็นตัวแบบให้ชุมชนอื่นนำไปปรับใช้ตามบริบทของตนเอง ซึ่งส่งผลไปถึงการวางแผนการพัฒนาประเทศต่อไป